

ПОДВОДНИЯТ СВЯТ
НА ГАЛАПАГОС

САНИТАРНИЯТ ЕКИП
НА ЛЕШОЯДИТЕ

НОВИЯТ ЖИВОТ НА
БЪЛГАРСКОТО СЕЛО

NATIONAL GEOGRAPHIC БЪЛГАРИЯ

ГОРСКИ ЧОВЕЦИ

Моля, не ни убивайте!

ФЕВРУАРИ 2017 г.

| СЪДЪРЖАНИЕ

ФЕВРУАРИ 2017 Г. • БР. 2 (136) • ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА НАЦИОНАЛНОТО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО

РУБРИКИ

ОБРАЗИ

Вашата снимка

ГЛОБУС

Храната в изкуството

Пол и статистика

Лешояд срещу орел

Кокоши остров

Цитрусово родословие

Буболечки в храната

БОГАТСТВОТА НА БЪЛГАРИЯ

Дяволският мост

ПЪРВИЧНИ ИНСТИНКТИ

НАПРЕД

На корицата Този възрастен мъжки орангутан е заснет в националния парк „Гунунг Палуна“ на остров Борнео. Месестите израстъци на бузите му са характерни за големите доминантни мъжки екземпляри.

Снимка: Тим Леймън

СТАТИИ

26 | ПОСЛЕДНИТЕ ОРАНГУТАНИ

Ще оцелеят ли потайните рижи човекоподобни? Снимката (голу) е от фоторепортажа на Тим Леймън, получил Първа награда в категория „Дива природа“ на *World Press Photo* 2016 г. *Текст: Мел Уайт Снимки: Тим Леймън*

46 | ГАЛАПАГОС

Морето, което къпе митичния еволюционен рай, вече е резерват, за да гарантира неговото опазване.

Текст и снимки: Енрик Сала

60 | ЛЕШОЯДИТЕ

Докато броят им стремително намалява, ние научаваме колко ни е нужно да ги опазим живи.

Текст: Елизабет Ройт Снимки: Чарли Х. Джеймс

86 | СЕЛА В БЕЗВРЕМИЕ

Все по-често в опустяващите български села се заселват млади хора, които идват от града.

Текст и снимки: Иво Данчев

96 | СЛЕДИ ОТ БЪДЕЩЕТО

Изследователска станция в Танзания въплъщава надеждите на миналото.

Текст: Джеръми Бърлин Снимки: Евгения Арбугаева

106 | ЗАД КУЛИСИТЕ НА ЦИРКА

Цирковият спектакъл омагьосва зрителите. Но истинското вълшебство се случва зад кулисите.

Текст и снимки: Кристиан Родригес

| ОБРАЗИ

Канада

В националния парк „Уапуск“ в Манитоба бяла мечка и нейното четиримесечно малко са се свили край една върба. Гладните майки и мечета напускат родилните бърлоги през пролетта – по същото време, когато тюленчетата се раждат върху паковия лед в съседния Хъдсънов залив.

СНИМКА: ДЕЙЗИ ДЖИЛРДИНИ

АРТИСТИЧНО ГУЛЯЙДЖИЙСТВО

Текст: Нина Страхлик

Социалните медии показват безкраен парад от храна: рисунки в пяната на капучиното, изкусно подредени препълнени хамбургери. Тази *#foodporn* лудост има изненадващо рафиниран произход – дори и старите майстори са взели участие във въпросната артистична традиция.

В проучване от 2016 г., наречено „Храната в изкуството не отразява реалността“, изследователи от лабораторията по храни и брендиране към Университета в Корнуел анализирали американски и европейски картини на семейна храна, датиращи от периода 1500–2000 г. Направено било сравнение колко често дадена храна била изобразявана в изкуството и колко често била консумирана. Морските дарове например се появявали в една пета от германските картини въпреки миниатюрното крайбрежие на страната. Редките деликатеси – омари, артишок, лешници и лимони – били особено популярни. Това изкуство, установили те, било използвано повече с цел да поласкае богатството или таланта, отколкото да представи храната, която действително се е консумирала.

Натюрмортите с храна загубили популярност през ХХ в., но бяха съживени от социалните медии и смартфоните. Това обаче е направо нищо в сравнение с образците отпреди 500 години.

Висящи на ТЪНЪК КЛОН

Учените достигат до жизненоважни прозрения за личния живот на орангутаните, но бъдещето на потайните рижи човекоподобни е несигурно

Мъжки суматрански орангутан предизвиква съперник, като се озъбва и разтърсва клоните. Сега признати за отделен вид, суматранските орангутани наброяват около 14 000 в дивата природа.

Милите личица на орангутанчетата ги правят много ценни за незаконната търговията с домашни любимци.

репродуктивните хормони на женските орангутани бележат пик, когато плодовете в гората са в най-голямо изобилие.

„Логично е – казва тя. – През тези периоди на изобилие е по-вероятно женските да заченат.“

НАПРЕДЪКЪТ В ТЕХНОЛОГИИТЕ означава, че темпът на откритията, който вече е далеч по-бърз, отколкото беше преди едва две десетилетия, почти със сигурност ще се ускори. При положение, разбира се, че все още има останали орангутани за изучаване в горите на Борнео и Суматра.

През 80-те и 90-те години на миналия век някои природозащитници прогнозираха, че орангутаните ще изчезнат от дивата природа до 20–30 години. За щастие това не се случи. Сега е известно, че съществуват още много хиляди орангутани, отколкото се смяташе в началото на новото хилядолетие.

Което не означава, че в света на орангутаните всичко е наред. По-голямото число се дължи на подобрените методи за наблюдение и откриването на неизвестни преди популации, а не защото реалният брой е нараснал. Всъщност цялостната популация на орангутаните е намаляла с поне 80% през последните 75 години. Показателно за трудността на проучването на орангутаните е, че ученият Ерик Мейард, който дълго е изследвал тенденциите сред популацията на този вид, може да каже единствено, че на Борнео живеят между 40 000 и 100 000 индивида. Природозащитниците на Суматра изчисляват, че там оцеляват само

14 000. До голяма степен тези загуби са причинени от унищожаването на местообитанията заради сечта и бързото разпространение на огромните плантации с маслодайна палма, чиито плодове се продават, за да се прави масло, което се използва за готвене и в много хранителни продукти.

От значение е и друг фактор. Според един доклад от 2013 г. на няколко от най-добрите изследователи, през последните десетилетия само на Борнео може би са били убити около 65 000 от тези човекоподобни маймуни. Някои били убити заради месото им от хора, опитващи се да оцелеят. Други били застреляни, защото нападали реколтата – или пък защитавали малките си. Изразителните личица на бебетата орангутани ги правят много ценни в незаконната търговия с домашни любимци – в самата Индонезия или като контрабанда от

■ Субсигуриано от NGS Вашето членство в Дружеството спомогна да се подкрепят полевата работа и изследванията, отразени в статията.

Борнео и Суматра към дестинации зад граница. Най-лесният начин да се сдобие с бебе е да убие майката – тежка трагедия, която при това елиминира следващите малки, които женската би родила през живота си.

Постоянният наплив от осиротели орангутанчета в рехабилитационните центрове като Международния спасителен център за диви животни близо до „Гунунг Палунг“ показва, че тези убийства са сериозен проблем. В момента над 1000 орангутана живеят в такива центрове и опитите да се научат младите орангутани на умения, нужни за оцеляването им, си остават трудни и със спорен резултат.

Тези заплахи за орангутаните идват в момент, когато неотдавнашният бум в изследването им разкрива изненадващо разнообразие в генния им състав, физическата им структура и поведението им – включително и наченките

Редици маслодайни палми са заменили гънجلата до парка „Гунунг Палунг“. Огромни територии от местообитанията на орангутаните са изгубени заради палмовото масло, което се използва за готвене, в хранителните продукти и в козметиката.

СЪСТАВНО ИЗОБРАЖЕНИЕ ОТ ТРИ КАДЪРА

на културно развитие, които могат да ни помогнат да разберем как сме извършили прехода от човекоподобни маймуни към хора.

Векове наред учените смятали, че всички орангутани принадлежат към един-единствен вид, но през последните две десетилетия нови прозрения са накарали изследователите да смятат борнейските и суматранските орангутани за два отделни вида, като и двата са критично застрашени. Изненадващо изследователите са установили, че една наскоро открита популация на място, наречено Батанг Тору, в

За да оцелеят орангутаните в настоящото си разнообразие, правителствата и природозащитниците трябва да направят интелигентни избори къде да създадат резервати, как да ги управляват и как да използват ограничените ресурси. Те трябва да намерят начин всички видове орангутани да съществуват заедно с хората на два острова, където местообитанията непрестанно се свиват.

„Виждам много хора, които се опитват да опазят природата чрез сърцето си, чрез чувствата си, което е хубаво – казва Анкренас. – Но опазването на природата трябва да бъде подкрепено от сериозна наука. Целта на тези, които правят проучвания, е да подобрят знанията и разбирането за екологията и генетиката на орангутаните. Останалото е действително да се използва това знание, за да се повлияе върху общностите и начина на използване на земята. Защитата на природата се осъществява там.“

В горите на Борнео и Суматра поведението на орангутаните, определено от милиони години еволюция, остава същото: мъжките се предизвикват взаимно с виковете си, младите мъжки чакат шанса си да установят доминантност, а женските учат малките си как да оцеляват в короните на дърветата. Някои от тайните на живота им са били разкрити. Какво друго ще научим, зависи от успеха на съюза между науката и опазването на природата, от търсенето на отговори за връзките между хората и тези човекоподобни маймуни, които толкова много приличат на нас, когато се вгледаме в очите им.

„Като учен от мен се очаква да съм обективна – казва Нот, докато разговаряме в лагера ѝ дълбоко в джунглата на Борнео. – Но също така съм и човешко същество и именно тази връзка е причината да съм тук.“ □

Млад, любопитен галапагоски
морски лъв проучва фотограф
край о-в Санта Крус (Еквадор).

ПОДВОДНИЯТ ГАЛАПАГОС

Светът, който Дарвин
никога не видя

Галапагос и бивш директор на Националния парк „Галапагос“, ме предупреди за магията на о-в Дарвин и о-в Уолф – друг остров в отдалечения северен край на архипелага. „Не можеш да си представиш такова количество акули“ – каза ми той. Според него тези два острова бяха „приоритет номер едно в опазването на морските екосистеми на Галапагос“.

Дарвин и Уолф са част от общо над 100 острови и островчета, които формират архипелага Галапагос – провинция на Еквадор. Първият им знаменит турист бил Чарлс Дарвин, който посетил островите през 1835 г., по време на прочутата изследователска експедиция на кораба

Морско конче от вида *Hippocampus ingens* се е захванало за червени водорасли по гъното на плитчините край о-в Фернандина. Морските кончета се хранят с гънни организми, включително мизиди и групи видове планктон.

„Бийгъл“. Наблюденията и екземплярите, събрани от младия естественик, вдъхновили неговата Теория за еволюцията, движена от естествения отбор.

Посещавайки островите днес, мога да си представя какво е чувствал Дарвин, когато е акостира тук. Това е свят извън този, който познаваме. Вулканичният пейзаж е първичен

Мангровите гори на о-в Фернандина осигуряват местообитания за пограстващи лутяни (горе). В северния край на архипелага о-в Дарвин приютава най-голямото в света струпване от акули чук (долу).

и див, създаден от свирепата енергия на вътрешността на Земята. Но най-необикновеното е почти магичната му фауна: гущери, наподобяващи миниатюрни дракони, птици, които се гмуркат, но не могат да летят, и гигантски костенурки.

Но тук има и свят, който Дарвин вероятно никога не си е и представял – подводен свят с изобилие от живот, което далеч надвишава това на сушата. През декември 2015 г. доведох на Галапагос експедицията на *National Geographic* „Девствени морета“, за да изследва една природна среда, за която все още знаем малко. Партнирайки си с фондация „Чарлс Дарвин“, целта ни беше да съберем научни данни и да документираме това място, за да подкрепим инициативата на екипа на Националния парк „Галапагос“ за разширяване на защитата на водите около островите.

През 1959 г. правителството на Еквадор имало идея да защити островите като национален парк – първия в страната. Наясно с глобалната му значимост, ЮНЕСКО го определило за първия обект от своето Световно наследство през 1978 г. Сушата е защитена от 1956 г. насам, но индустриалният риболов заплашвал необикновения подводен живот. Риболовни съдове с мрежи и парагади не само могат да улавят хиляди риби тон на едно излизане, но също така и застрашени и защитени видове, включително делфини, акули, скатове манта, морски лъвове, морски костенурки и морски птици. През 1998 г. Еквадор създаде морски резерват, простиращ се на 40 морски мили около островите. Резерватът забранил индустриалния риболов, но все пак позволявал на местните рибари да използват традиционни методи и малки лодки. По-малко от 1% от резервата бил затворен за всякакви видове риболов.

Десетилетия наред, още преди 1908 г., интересът на света към Галапагос растял и по друга причина: Галапагос предлагал нещо уникално – невероятно пътешествие в миналото, жива лаборатория на еволюцията, която няма паралел никъде другаде на Земята.

През 1957 г. „Линдблад Експедишънс“ организираща първия екологичен туристически

Тук има и свят, който Дарвин вероятно никога не си е и представял – подводния Галапагос с изобилие от живот, далеч надвишаващо това на сушата.

круиз до Галапагос, отваряйки вратата за нов вид природолюбителски пътувания. Днес около 220 000 туристи посещават архипелага всяка година. Повечето идват да наблюдават подводния живот, донасяйки около 180 млн. долара годишен приход и давайки работа на една трета от местното население (на четирите обитаеми острова живеят над 25 000 души).

„Без туризма островите от архипелага Галапагос нямаше да ги има във вида, в който ги познаваме“ – ми каза Фернандо Алварадо, министър на туризма на Еквадор, след едно гмуркане. На палубата на нашия кораб „Арго“ той обясни, че туризмът подсигурир опазването на дивата природа на островите. Въпреки че туризмът от своя страна също носи проблеми, като например случайното привнасяне на инвазивни видове, туристическите посещения на Галапагос са стриктно регулирани и ограничени до малък брой острови. „Освен това, както и на много други места постоянното присъствие на еко-туристи разколебава браконьерите да действат незаконно“ – казва Алварадо.

Едно скорошно проучване показва, че островите Дарвин и Уолф са дом на най-голямата биомаса акули на планетата. Но тяхното изобилие е намаляло през последните десетилетия, защото акулите са били ловени нелегално в рамките на морския резерват, а също така са и обект на прекомерен улов навсякъде в тропическите райони на Източния Тихи океан.

Сивият цилиндър, който видяхме, докато се гмуркахме край о-в Дарвин, е инструмент, който засича акули, на които са поставени акустични предаватели. Устройството е подслушвателна

Санитарен екип

Лешоядите вършат мръсната работа по почистването след смъртта. Докато броят им стремително намалява, ние научаваме колко ни е нужно да ги опазим живи

Дори Дарвин ги наричал „отвратителни“. Но лешоядите са много повече необходими, отколкото непоносими, защото почистват трупове, които иначе биха изгнили и разпръснали зарази. Тук един африкански лешояд (*Gyps guerepelli*) къса тъкан от трахеята на мъртво гну.

Текст: Елизабет Ройт

Снимки: Чарли Хамилтън Джеймс

По залез-слънце антилопата гну изглежда обречена. Болна или ранена, тя се скита на километри от стадото си в равнината Серенгети в Танзания. До изгрев самотното животно вече е мъртво, обвито в борещ се рояк лешояди – около 40 птици, които търсят начин да превземат тленните му останки. Част от мършоядите чакат търпеливо, но повечето са се хвърлили в гладиаторска битка. С разтворени нокти те дърпат и дращят, боричкат се и се финтират. Един скача върху друг и после обяздва своята дърпаща се и гневяща се жертва. Тълпата се разпръсква и скупчва като черно-кафяв прилив от извиващи се шии, кълвящи клюнове и пляскащи криле. От небето се сипе непрестанен поток от нови гладни гърла, с наведени глави, които се блъскат и бутат в нетърпението си да се присъединят към тълпата.

Защо си съперничат така, щом трупът е толкова голям? Защото гнуто има дебела кожа и не е убито от хищници – няма достатъчно широка рана, за да има достъп за всички. Докато крякат и грачат, един белогръб лешояд мушва глава дълбоко в очната орбита на гнуто

Кръв капе от клона на африкански лешояд, докато той поспира наред храненето. По шията и главата на този лешояд почти няма пера, за да не полепват по тях съсиреци, черва и екскременти след дълбокото „змуркане“ в трупа.

цялото си стомашно съдържимо, за да могат да отлетят бързо.

Отвратителни? Може би. Но лешоядите имат и положителни страни. Никога (или почти никога) не убиват други животни; по всяка вероятност образуват моногамни двойки; известно е, че си поделят грижите за малките и се размотават и къпят на големи, сплотени групи. Най-важното е, че вършат жизненоважна, но масово подценявана услуга на екосистемата – бързо почистване и рециклиране на мъртвите животни. Според една оценка лешоядите, които живеят или прелитат до екосистемата на Серенгети по време на ежегодната миграция, когато 1,3 млн. антилопи гну се придвижват между Кения и Танзания, в исторически план са консумирали повече месо от всички хищни бозайници в Серенгети, взети заедно. Освен това са бързи. Един лешояд може да погълне килограм месо за минута, а една доволно голяма тълпа може да оглозга зебра – от главата до опашката – за 30 минути. Без лешоядите вонящите трупове

вероятно биха се задържали по-дълго, популациите на насекомите биха нараснали неимоверно и биха плъзнали болести.

Само че това задоволително положение на нещата не е непроменимо. Всъщност в някои ключови региони то е на път да се срине. Африка вече е загубила един от 11-те си вида лешояди – черния лешояд, а сега още седем са или критично застрашени, или застрашени. Някои, като гололиккия лешояд, се срещат предимно в защитени райони, а други регионални популации на египетския и брадагия лешояд са почти изчезнали. Лешоядите и други мършоядни птици, казва Дарси Огада – помощник-директор на африканските програми към фонда „Перегрин“, „са най-застрашената птича функционална група в света“.

В един слънчев мартенски ден Огада пътува с колегата си Мунир Вирани в областта Масай Мара в Кения. Вирани е тук, за да говори с пастирите за кравите им. Оказва се, че отглеждането на добитък е жизненоважно за добруването на

Златист чакал в „Серенгети“ се гневи на пограбващ белогръб лешояд, който яде от храната му – мъртво зну. Сухоземните хищници като чакалите и хиените имат ограничена територия, в която да търсят храна. От въздуха лешоядите виждат много по-добре менюто на деня: могат да забележат труп от разстояние 35 км.

Основателят на *Vu/Pro* Кери Уолтър отнася капски лешояд с крило, наранено от сблъсък с далекопровод, при ветеринар близо до Претория. Отравянето от браконьери е най-голямата заплаха за лешоядите в Африка, но сблъсъците с далекопроводи също са много опасни. Природозащитниците апелират за решение на проблема.

за мършата, се увеличила от 7 млн. на 29 млн. в рамките на 11 години. Резултатът: около 38,5 млн. допълнителни ухапвания от кучета. А популацията на плъховете нараснала неимоверно. Смъртните случаи от бяс се увеличили с близо 50 000, което струвало на индийското общество около 34 млрд. долара заради разходите за лечение и изгубените надници. Индийската общност парси в Мумбай с тревога установила още една промяна. Трупове, които те ритуално поставят на издигнати каменни платформи за „небесни погребения“ (при които лешоядите освобождават душите на мъртвите, за да могат да достигнат до Рая), се задържали с месеци, защото нямало лешояди, които да се хранят с тях.

След като изследователите доказали, че диклофенакът е причината за измирането на лешоядите, през 2006 г. ветеринарната употреба на лекарството в Индия, Пакистан и Непал била забранена. В Бангладеш направили същото през 2010 г., а в средата на юни 2015 г. коалиция от природозащитни групи подтикнала

Европейската комисия да забрани употребата на лекарството за животни. Очаква се отговор. В комбинация с програми за развъждане на затворено и „ресторанти“ за лешояди, които предоставят на дивите птици безопасно месо от ферми или кланици, кампанията бележи известни резултати. Девет години по-късно намаляването на лешоядите в Индия се е забавило, а в някои региони броят им дори започва да расте. Но популацията на трите най-тежко пострадали вида си остава малка част от някогашната им милионна численост.

ОГАДА НЯМА НАДЕЖДА, че Африка ще последва примера на Индия в отговор на кризата с лешоядите. „Не бяха предприети почти никакви правителствени действия да се опазят лешоядите в Кения – казва тя – и няма никаква политическа воля да се ограничи употребата на карбофурани“ – групата химикали, включваща и фурадан. И докато лешоядите в Индия са изправени пред само една голяма заплаха –

| ФОТО | СВИДЕТЕЛЬСТВО

Села в безвремие

Всяка година от картата на България
изчезва поне едно село

Родопското село Добростан (разположено на 1250 м надморска височина) има около 40 постоянни жители. През последните години заради красивата околна природа и царящото там спокойствие в него се заселват млади хора и пенсионери от София.

„Моят прапрадядо е слязъл от Добростан в града, търсейки по-добър живот – казва фотографът Иво Данчев. – Сега аз се връщам обратно.“ Руслана (вдясно) е работила в Германия и Чехия като компютърен специалист, но сега живее в рогопското село Горнослав.

Текст и снимки: Иво Данчев

Когато при фотографските си обиколки срещна хора от нашите села, сякаш излезли от някогашни притчи, осъзнавам, че това е благословия. Те ме канят в домовете си, гощават ме с каквото имат, споделят, дават ми възможност да запечатам мигове от тяхното ежедневие. Така парче по парче се опитвам да събера образа на българското село... на това, което е останало от него.

Селата ни неведнъж са обезлюдявани през вековете, но са възкръсвали. Насилствената колективизация през 50-те и 60-те години трайно нарушава изначалната връзка между човека и земята. Лишени от нивите и стадата си, над 2 млн. земеделци и пастири търсят препитание в индустриализираните градове. Когато социализмът и икономиката му се сриват, още по-голяма

бедност и несигурност поражда втора вълна на миграция от нашите села към градовете – или направо зад граница. На много места в Северозапада, Родопите, Странджа и другаде у нас човекът се превръща в застрашен вид. Над 160 от петте хиляди наши села са изчезнали от картата на страната ни, а други 564 имат население от по няколко старци.

Напоследък обаче сред празните къщи и запустелите градини започват да се мяркат повече и по-млади хора. Те идват от града и търсят изгубената връзка със земята – може би единствена надежда за българското село.

Преди година и половина и аз последвах не демографските тенденции, а сърцето си. Преместих се от родната София в красиво родопско село. Дойдох тук, за да намеря корените си и да се наслаждавам на страстта си към природата. На село се задомих и пак на село, ако е речено, ще растат и играят деца ми. Усещам, че така е правилно. Знам, че така е добре. □

Баба Николина помни времето, когато в Добростан имало 400 гуши и 10 000 овце. Сега там няма нито едно животно, а и хората са малко. Баба Мария от Горнослав е поканила внуците си от Асеновград и съседите от селото на почерпка (долу) на улицата пред дома ѝ.

Даниел е израснал в София, но се връща в бащиното си село Главановци в Стара планина заради любовта си към природата и животните. Този козел е гордостта на стадото му. Зимата в Северозападна България (голу) поставя множество изпитания пред хората, останали да живеят там.

| ФОТО | СВИДЕТЕЛСТВО

Следи от бъдещето

Изследователска станция в Танзания въплъщава надеждите
на миналото – и мечта, която така и не се сбъднала напълно

Джон Мганга, на 67 години, е бивш лаборант в изследователската станция „Амани“ в Танзания. Между 1970 и 1977 г. той работил с британския ентомолог Джон Рейбулд и ловял образци с мрежа за насекоми.

Текст: Джеръми Бърлин
Снимки: Евгения Арбугаева

На един хълм в Североизточна Танзания, високо в планината Усамбара, спомените са нещо веществено. Тучната джунгла е осяяна с модернистични сгради. Европейски дървета и лечебни растения са прикрепени табелки с латинските им имена се смесват с местните видове. Научно оборудване и богата библиотека са готови за ползване.

Това е останало от изследователската станция „Амани“ – някогашна мечта за бъдещето, застинала във времето. Преди две години именно тя доведе сибирската фотографка Евгения Арбугаева в Източна Африка. Целта ѝ? Да запечата витаещата тук носталгия и да създаде образи, които „пресъздават атмосферата на това мрачно и вълшебно място“.

Арбугаева работила в близко сътрудничество с Венцел Гайслер, антрополог от университета в Осло. През последните няколко години той и екипът му – международен колектив от учени, историци и творци – изучават старите изследователски станции в тропиците. Проектът им е посветен на спомените, възприятията и очакванията на хората, които живели и работили в тези постколониални научни обекти.

При все това „Амани“ не е изоставена. Персонал от 34 души – възрастни пазачи и работници по поддръжката, един библиотекар и неколцина лаборанти – все още живеят в черупките на постройките без вода и ток. Някои казват, че чакат мястото да бъде възродено.

„Амани“ възплъщава мечтите за наука и прогрес, завещани на колониалните народи – казва Гайслер. – Когато финансирането пресъхнало в началото на 80-те години на ХХ в., същото сполетяло и мечтите. Хипотетично обаче всичко си е там и чака да бъде включено.“

За разлика от други хора в „Амани“, вече пенсионираният Мганга – на снимката подремващ в една лаборатория – „наистина изгубил нещо, когато цялото място затворило“. Това обяснява антропологът Венцел Гайснер от университета в Осло. „Наистина повярвал в науката и бъдещето на страната. Изживял тази мечта – и страдал, когато я изгубил.“

Зад кулисите на цирка

Текст и снимки:
Кристиян Родригес

Цирковият спектакъл омагьосва зрителите. За мен обаче истинското вълшебство се случва зад кулисите. Ежедневието, на което станах свидетел извън арената на два виетнамски цирка – преди, по време на и след представленията, – беше завладяващ паралел на сценичните превъплъщения на изпълнителите.

В течение на три пътувания между 2009 и 2012 г. прекарах във Виетнам осем месеца. Видях един цирк в Ханой и бях очарован от блясъка му. Когато обаче се запознах лично с изпълнителите, се почувствах длъжен да отдам дължимото на труда им и да запечатам тяхната самоотверженост.

Не беше лесно да получа близък достъп: цирковите артисти предпочитат хората да се занимават с тяхното изкуство, а не с живота им. Трябваше да действам бавно, за да спечеля доверието им. При последното ми пътуване живях като тях и четири месеца обитавах един изоставен театър в Ханой, където изпълнителите сами трябваше да си построят стаи от дърво и найлон.

Подходът ми проработи. Когато проявих искрен интерес към обектите си и се опитах да представя работата им колкото може по-правдоподобно, те ме поканиха в живота си. А щом ме приеха, аз просто бях там сред тях – всеки ден снимах и споделях ежедневието им. Ето как изглежда то. □

В град Хошимин Ма Хоан Ан репетира със съпругата си – „жена-та каучук“ Гуен Тей Ту Хиен. Те са членове на градската циркова трупа и се оженили през 2012 г., след като се упражнявали заедно в Ханой. Тренират два пъти на ден за своя въздушен номер.

Минути преди представление в парка „Ленин“ в Ханой членовете на пъстроцветната Виетнамска циркова федерация позират за снимки (по часовниковата стрелка от горе вляво): Гуен Лин Чи, Лиу Ван Кун, Хан Чи, Фам Теи Хун и Юн Теи Уен. Основана през 1956 г., тази федерация е най-старата трупа във Виетнам. За разлика от тази в Хошимин тя се финансира от държавата, която плаща и за жилищата на артистите.

НАПРЕД

ПОГЛЕД КЪМ НОВОТО, КОЕТО ПРЕДСТОИ

ОЧИ В НЕБЕТО

Текст: Джеръми Бърлин

Искате ли да се подложите на космически тест на Роршах? Наклонете глава настрани. Ако различавате две ярки очи в мастилените космически дълбини, значи виждате нещо, което екип астрономи регистрира миналата година – рядка формация, създадена от периферния сблъсък на две спирални галактики.

Галактическите „забърсвания“ не са необичайни – обяснява научната ръководителка Мишел Кауфман. Необикновени са формите, които могат да създадат. В случая гравитационното привличане на NGC 2207 (горе) предизвиква приливи и отливи в нейната спътница IC 2163 – каквито Луната поражда на Земята. След това газът и звездите от краищата на IC 2163 се засилват навътре и после рязко забавят ход, оформяйки два „клепача“ на 114 млн. светлинни години от Земята.

Разположеният в Чили телескоп ALMA помогнал на Кауфман и екипа ѝ да видят с очите си какво били моделирали компютрите. „Щом видях данните с голяма разделителна способност – казва тя, – проумях, че те за първи път ни показват как се образува подобната на клепач структура.“ Разбира се, причината да възприемаме тези форми първосигнално като очи няма нищо общо с телескопите. Дължи се на т.нар. парейдолия – психологически феномен, при който различаваме познати форми там, където ги няма.

На това изображение синьото отговаря на данните от космическия телескоп „Хъбъл“, а оранжевото е възлероден оксид, визуализиран от ALMA.

СНИМКА: М. КАУФМАН; Б. САКСТЪН, NRAO/AUI/NSF; ALMA (ESO/NAOJ/NRAO); НАКА/ЕКА, КОСМИЧЕСКИ ТЕЛЕСКОП „ХЪБЪЛ“

